

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 445

Aktywa finansowe

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec, Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Myszowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-609-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Halina Buk: Modele biznesu jako podstawa klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / Business model as the basis for the classification and measurement of financial assets	9
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty wykazania akcji własnych w sprawozdaniu finansowym / Informational aspects of reporting of own shares in the financial statements of a company	18
Patrycja Chodnicka-Jaworska: Zapowiedzi zmian ratingów banków a zmiany cen akcji / Announcements of banks' credit ratings changes and stock prices changes	27
Maciej Frendzel: Dobrowolna wycena aktywów finansowych w wartości godziwej przez podmioty finansowe notowane na GPW w Warszawie / Voluntary measurement of financial assets at fair value by financial companies listed on the Warsaw Stock Exchange	37
Łukasz Furman: Finansowe instrumenty pochodne jako narzędzie optymalizacji podatkowej / Derivative financial instruments as a tool for tax optimization	48
Witold Furman: Podatkowe aspekty w zakresie terminologii oraz wyceny aktywów finansowych w kontekście regulacji bilansowych / Tax aspects in the field of the terminology and the valuation of financial assets in the context of balance sheet adjustment	60
Magdalena Głębocka: Polityka rachunkowości w obszarze aktywów finansowych jednostek sektora finansów publicznych / Accounting policy in the area of financial assets of public finance sector units	71
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Kwalifikacja do aktywów finansowych i jej wpływ na wycenę bilansową / Qualification of the financial assets and its impact on their measurement after recognition	85
Yury Karaleu: Miejsce zabezpieczeń w systemie zarządzania ryzykiem finansowym oraz w rachunkowości instrumentów finansowych / Definition of hedging in the system of financial risk management and for the accounting of financial instruments.....	98
Joanna Koczar: Aktywa finansowe „źle obecne” w rosyjskiej rachunkowości / “Incongruous” presence of financial assets in Russian accounting	111
Tomasz Kondraszuk: Zasada neutralności podatku od wartości dodanej (VAT) w rolnictwie / The principle of the neutrality of value added tax (VAT) in agriculture	123

Joanna Krasodomska, Bogusław Waclawik: Ocena zgodności z MSSF informacji dotyczących instrumentów finansowych ujawnianych przez emitentów papierów wartościowych w latach 2009-2015 / An assessment of the compliance with the IFRS of information on financial instruments disclosed by issuers of securities in 2009-2015.....	140
Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Użyteczność informacji sprawozdawczej o środkach pieniężnych w ocenie sytuacji finansowej na przykładzie spółki z branży turystycznej / The usefulness of information from financial statement about cash in the assessment of financial condition on the example of the company with tourism sector	160
Irina A. Lukyanova, Anastazja Piekarska: Rachunkowość aktywów finansowych w prawie bilansowym Republiki Białorusi i MSSF / Accounting of financial assets in the accounting law of the Republic of Belarus and IFRS	173
Edward Pielichaty: Nowe wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / New requirements regarding the classification and evaluation of financial assets	191
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Prezentacja i ujawnianie informacji o aktywach finansowych w sprawozdaniach finansowych wybranych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie / Presentation and disclosure concerning financial assets in the financial statements of selected capital groups listed on the Warsaw Stock Exchange.....	201
Anna Spoz, Mariusz Sokolek: Rachunkowość podatkowa instrumentów finansowych – pożyczka w działalności przedsiębiorstw / Tax accounting for financial instruments – a loan in enterprises' activities	214
Joanna Surlejewska: Rozliczenia płatnicze w grupie kapitałowej wykorzystującej cash pooling – wybrane problemy / Payment transactions in a capital group with the use of cash pooling – selected problems	222
Tatjana Verezubova: Aktywa finansowe białoruskich zakładów ubezpieczeniowych w aspekcie prawa bilansowego i podatkowego / Financial assets of Belarusian insurance organizations: accounting and taxation.....	235
Aneta Wszelaki: Zasady wyceny należności kredytowych w bankach w świetle regulacji MSR/MSSF / Valuation rules of receivables credit in banks on the basis of IAS/IFRS	247

Wstęp

Globalizacja i związana z nią swoboda przepływu kapitału, a także rosnąca rola sfery finansowej i kryteriów finansowych w funkcjonowaniu gospodarki wiążą się z systematycznym wzrostem liczby podmiotów dokonujących transakcji na rynkach kapitałowych. W efekcie obserwuje się coraz większy wpływ operacji finansowych na wynik finansowy jednostek, szczególnie tych spoza sektora finansowego, jak również wzrost udziału aktywów finansowych w ich majątku.

Cechą charakterystyczną aktywów finansowych jest szerokie zróżnicowanie celów ich posiadania. Mogą one być nabywane w celach inwestycyjnych, oszczędnościowych, spekulacyjnych, jako zabezpieczenie nadmiaru środków lub zabezpieczenie innych transakcji, mogą też służyć zwiększeniu wartości danej jednostki. Niejednorodność celów posiadania aktywów finansowych skutkuje zróżnicowaniem w zakresie ich klasyfikacji. Sposób klasyfikacji natomiast determinuje sposób ich wyceny oraz prezentacji w sprawozdaniu finansowym.

W niniejszej publikacji znalazły się opracowania dotyczące każdego z tych zagadnień. Klasyfikacja, wycena, prezentacja w sprawozdaniu finansowym oraz kwestie podatkowe związane z aktywami finansowymi mają wciąż charakter dyskusyjny i wywołują wiele wątpliwości natury zarówno teoretycznej, jak i praktycznej.

Uwaga autorów została skupiona między innymi na nowym podejściu do klasyfikowania i wyceniania aktywów finansowych, które zaprezentowano w Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej nr 9. Standard ten zasadniczo zmienia dotychczasowe kryteria klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, które były dotychczas krytykowane za brak przejrzystości i zbyt dużą szczegółowość uregulowania. Nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych mają się opierać na biznesowym modelu zarządzania przyjętym przez kierownictwo jednostki, który może polegać na utrzymywaniu aktywów finansowych w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych albo na dokonywaniu ich sprzedaży. Autorzy, którzy podjęli niniejszą tematykę, prowadzą w swoich artykułach dyskusję nad skutkami wprowadzenia nowych kryteriów klasyfikacji, szczególnie w zakresie zasad wyceny, proponując również własne rozwiązania.

Logiczną konsekwencją podjęcia przez kierownictwo jednostki decyzji dotyczących klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych jest ich prezentacja w sprawozdaniu finansowym. Autorzy, którzy przeprowadzili badania w zakresie ujawnień aktywów finansowych dokonywanych przez spółki notowane na warszawskiej giełdzie, jak również na giełdach europejskich zgodnie podkreślają, że zakres i sposób prezentacji informacji o aktywach finansowych jest bardzo zróżnicowany i często nie odpowiada wymogom zawartym w regulacjach prawnych i standardach rachun-

kowości. Utrudnia to istotnie porównywanie sprawozdań finansowych i negatywnie wpływa na ich użyteczność decyzyjną.

W kręgu zainteresowań kilku autorów znalazły się również rozważania nad podatkowym aspektem posiadania aktywów finansowych. Wskazują oni na brak precyzyjnych definicji dotyczących aktywów finansowych w prawie podatkowym, co wywołuje wątpliwości interpretacyjne oraz prowadzi do nadużyć zarówno ze strony podatnika, jak i organów podatkowych. Dlatego też kierownik jednostki, dokonując analizy konsekwencji podatkowych każdej zawieranej transakcji, jest zmuszony do korzystania z interpretacji prawa podatkowego oraz bazy orzeczeń i wyroków sądów administracyjnych, które nie są ze sobą spójne.

Zagadnienia klasyfikacji, wyceny i prezentacji aktywów finansowych w sprawozdaniach finansowych są również aktualne w krajach Europy Wschodniej – na Białorusi i w Rosji. Autorzy artykułów dotyczących tych krajów opisują głównie problemy związane z wdrożeniem i stosowaniem regulacji międzynarodowych, uznając jednocześnie, że wynikają one z niedostosowania lub braku regulacji krajowych w zakresie aktywów finansowych.

W niniejszej publikacji znalazły się ponadto opracowania dotyczące szczególnych zagadnień związanych z aktywami finansowymi, w tym np. wyceny aktywów finansowych posiadanych przez banki czy też polityki rachunkowości w zakresie aktywów finansowych prowadzonej przez jednostki sektora finansów publicznych.

Redaktorzy dziękują autorom za interesującą prezentację swoich poglądów naukowych i wyników badań, a recenzentom za istotne uwagi i opinie. Życzą też czytelnikom wzbogacającej wiedzę lektury.

Zbigniew Luty, Aleksandra Łakomiak, Alicja Mazur

Piotr Prewysz-Kwinto

Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu
e-mail: ppqq@poczta.onet.pl

Grażyna Voss

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy
e-mail: gvoss@wp.pl

PREZENTACJA I UJAWNIANIE INFORMACJI O AKTYWACH FINANSOWYCH W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH WYBRANYCH GRUP KAPITAŁOWYCH NOTOWANYCH NA GPW W WARSZAWIE

PRESENTATION AND DISCLOSURE CONCERNING FINANCIAL ASSETS IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF SELECTED CAPITAL GROUPS LISTED ON THE WARSAW STOCK EXCHANGE

DOI: 10.15611/pn.2016.445.16

Streszczenie: Dynamiczny rozwój rynku finansowego spowodował, że aktywa finansowe stanowią niezwykle zróżnicowaną i bogatą grupę. Problematyka ich ujęcia w sprawozdaniu finansowym została uregulowana aż w trzech standardach rachunkowości: MSR 32, MSR 39 oraz MSSF 7. Celem opracowania jest przedstawienie wyników przeprowadzonego badania dotyczącego sposobu prezentacji i ujawniania informacji dotyczących aktywów finansowych w sprawozdaniach finansowych wybranych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie. Przeprowadzone badanie pokazuje, że zakres i sposób prezentacji informacji o tych składnikach jest niezwykle zróżnicowany i trudno jest znaleźć dwa podmioty, które robią to w ten sam sposób. Utrudnia to porównywanie informacji przez użytkowników sprawozdań finansowych.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, MSR/MSSF, aktywa finansowe, prezentacja i ujawnianie informacji.

Summary: The dynamic development of the financial market has meant that financial assets are an extremely diverse and rich group. The rules of their recognition in the financial statements were regulated in three accounting standards: IAS 32, IAS 39 and IFRS 7. The aim of this paper is to present the results of research concerning the method of presentation and disclosure of financial assets in the financial statements of selected capital groups listed on the

Warsaw Stock Exchange. The conducted study shows that the presentation of information on financial assets is extremely diverse.

Keywords: financial statement, IAS/IFRS, financial assets, presentation and disclosure.

1. Wstęp

Aktywa finansowe stanowią jeden ze składników posiadanego i prezentowanego przez podmioty gospodarcze majątku. Zasady jego wyceny oraz zakres tematyczny prezentowanych informacji w sprawozdaniu finansowym zostały określone zarówno w ustawie o rachunkowości, jak i w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej. Pomimo jasno określonych reguł, informacje prezentowane w sprawozdaniach finansowych przez spółki akcyjne notowane na GPW w Warszawie nie zawsze są prezentowane zgodnie z wytycznymi zawartymi w regulacjach prawnych i standardach rachunkowości.

Celem opracowania jest zaprezentowanie sposobu i zakresu informacji, prezentowanych w sprawozdaniu finansowym na temat posiadanych aktywów finansowych przez wybrane grupy kapitałowe notowane na GPW. Do jego realizacji wykorzystano analizę uwarunkowań prawnych oraz literaturę przedmiotu, a także przeprowadzono analizę sprawozdań finansowych, na podstawie której zaprezentowano wykorzystanie wytycznych zawartych w standardach międzynarodowych przez wybrane największe polskie grupy kapitałowe notowane na giełdzie.

2. Prezentacja i ujawnianie informacji o aktywach finansowych według standardów międzynarodowych

Problematyka prezentacji i ujawniania informacji dotyczących aktywów finansowych została szczegółowo uregulowana w kilku międzynarodowych standardach rachunkowości. Są to: MSR 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena*, MSSF 7 *Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji*, a także MSR 32 *Instrumenty finansowe: prezentacja*, który jednak w mniejszym stopniu dotyczy aktywów finansowych, gdyż w zasadniczej części poświęcony został prezentacji instrumentów finansowych po stronie pasywów jako instrumentu kapitałowego lub zobowiązania. Pojęcia aktywów finansowych i instrumentu finansowego zostały zdefiniowane w MSR 32, natomiast szczegółowa klasyfikacja tych składników (innych niż środki pieniężne), dla potrzeb ujmowania i ujawniania informacji w sprawozdaniu finansowym, została dokonana w MSR 39 [Kołosowska, Voss 2012, s. 330-332]. Zgodnie z nim aktywa finansowe dzieli się na cztery kategorie. Są to [MSR 39, §9]:

- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, czyli te aktywa finansowe, które zostały nabyte w celu sprzedaży w krótkim terminie;
- inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności, czyli te aktywa finansowe, które mają ustalone lub możliwe do określenia płatności oraz ustalony termin wymagalności i jednostka ma zamiar utrzymać je do tego terminu;

- pożyczki i należności, czyli aktywa finansowe z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku oraz nie zostały zaliczone do wcześniejszych kategorii;
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – czyli aktywa finansowe przeznaczone do sprzedaży, ale które nie zostały zakwalifikowane do żadnej z wcześniejszych kategorii.

Zgodnie z paragrafem MSR 39 jednostka ujmuje składnik aktywów finansowych w swoim bilansie tylko wtedy, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu [MSR 39, §14]. W momencie początkowego ujęcia jednostka ma obowiązek zakwalifikowania aktywów finansowych do jednej z wcześniej przedstawionych kategorii, gdyż będzie to miało wpływ na ich wycenę (zastosowanie odpowiedniej metody), sposób ujęcia zysków i strat związanych z tymi aktywami, a także ujawnianie informacji zgodnie z MSSF 7. Przy początkowej klasyfikacji aktywów finansowych należy kierować się charakterystyką danego składnika, zamierzonym sposobem czerpania z niego korzyści ekonomicznych oraz możliwością uzyskania informacji dotyczących jego wyceny na aktywnym rynku. Należy również uwzględnić ewentualną późniejszą możliwość (bądź jej brak) przekwalifikowania danego składnika do innej kategorii.

Zgodnie z MSR 39 w momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe wycenia się w wartości godziwej powiększonej (z wyjątkiem instrumentów kwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy) o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji tego składnika. Na dzień bilansowy natomiast jednostka dokonuje wyceny aktywów finansowych zgodnie z zasadami przedstawionymi w tab. 1 [Emerling 2015, s. 22-24].

Tabela 1. Wycena aktywów finansowych w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości

Instrument finansowy	Metoda wyceny
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wartość godziwa
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Wartość godziwa
Pożyczki i należności	Zamortyzowany koszt z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej/skorygowana cena nabycia
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	Zamortyzowany koszt z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR 39.

Ponadto, prezentując informacje na temat aktywów finansowych, należy uwzględnić możliwość utraty ich wartości. Utrata wartości może dotyczyć pojedynczego składnika lub całej grupy aktywów finansowych [Czajor 2010, s. 94].

Należy również podkreślić, że bez względu na rodzaj posiadanego składnika aktywów finansowych czy metodę wyceny prezentacja tych składników w sprawozdaniu uzależniona jest od przyjętego wzoru sprawozdania. Jeżeli jednostka sporzą-

dza bilans według zasady płynności, to ma obowiązek prezentowania pozycji bilansu według tego kryterium. Jeżeli jednak wykorzystuje podział aktywów na trwałe i obrotowe, dzieli aktywa finansowe na krótko- i długoterminowe [Frendzel 2010, s. 223].

Zgodnie z paragrafem 8 MSSF 7 jednostka ma obowiązek ujęcia wartości bilansowej każdej z wcześniej określonych grup aktywów finansowych w bilansie lub jej ujawnienia w informacji dodatkowej [MSSF 2014].

Ujawnienia dotyczące aktywów finansowych mają umożliwić użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę wpływu tych składników na sytuację finansową jednostki i jej wyniki finansowe oraz ocenę ryzyka związanego z tymi składnikami. Zgodnie z MSSF 7 jednostka powinna ujawniać między innymi:

- informacje o wartości godziwej składników w sposób umożliwiający porównanie tej wartości z wartością bilansową.
- w przypadku przekwalifikowania składników aktywów finansowych powodującego zmianę metody wyceny – kwotę przekwalifikowaną do i z każdej kategorii oraz przyczyny przekwalifikowania,
- informacje, które umożliwiają ocenę charakteru i zakresu ryzyka związanego z instrumentami finansowymi; ryzyko to obejmuje przede wszystkim ryzyko kredytowe, ryzyko płynności oraz ryzyko rynkowe, a ujawnienia w tym zakresie powinny mieć charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy.

Struktura, treść i ogólne zasady opracowania sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia mają na celu dostarczenie informacji na temat stanu majątku, źródeł finansowania i wyników finansowych [Turyna 2003, s. 113]. Minimalny zakres informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym został opisany w MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” [MSR 1, §51-77], dlatego dokonując analizy informacji, jakie prezentują badane grupy kapitałowe w zakresie aktywów finansowych, dostrzeżono znaczące różnice (zostaną zaprezentowane w dalszej części opracowania), a potencjalni użytkownicy mogą być zdania, że w prezentowanych informacjach trudno doszukać się znamion porównywalności.

3. Metodyka badania i charakterystyka grupy badanej

Badaniem objęto największe grupy kapitałowe notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, tj. wchodzące w dniu 15 maja 2016 roku w skład dwóch głównych indeksów giełdowych: WIG20 oraz mWIG40. Z badania zostały wyłączone banki oraz instytucje finansowe (12 podmiotów) ze względu na specyficzny dla nich sposób prezentacji aktywów i pasywów w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, a także dwa podmioty zagraniczne, tj.: Kernel oraz Uniwheels. Analizie poddano zatem sprawozdania finansowe 46 grup kapitałowych, z czego 14 wchodziło w skład indeksu WIG20, a 32 w skład indeksu mWIG40. Dla potrzeb szczegółowej analizy jednostki objęte badaniem zostały podzielone według rodzaju prowadzonej działalności, a uzyskane wyniki zostały zaprezentowane w tab. 2.

Tabela 2. Badane grupy kapitałowe według branży

Lp.	Branża	Liczba spółek	Udział
1	Budownictwo i deweloperzy	5	10,9%
2	Chemiczna i paliwowa	6	13,0%
3	Drzewna	2	4,3%
4	Elektromaszynowa	2	4,3%
5	Energetyczna	4	8,7%
6	Handel detaliczny i hurtowy	5	10,9%
7	Informatyczna	4	8,7%
8	Metalowa	2	4,3%
9	Motoryzacyjna	2	4,3%
10	Telekomunikacyjna	3	6,5%
11	Wydobywcza	3	6,5%
12	Inna	8	17,4%
13	Razem	46	100,0%

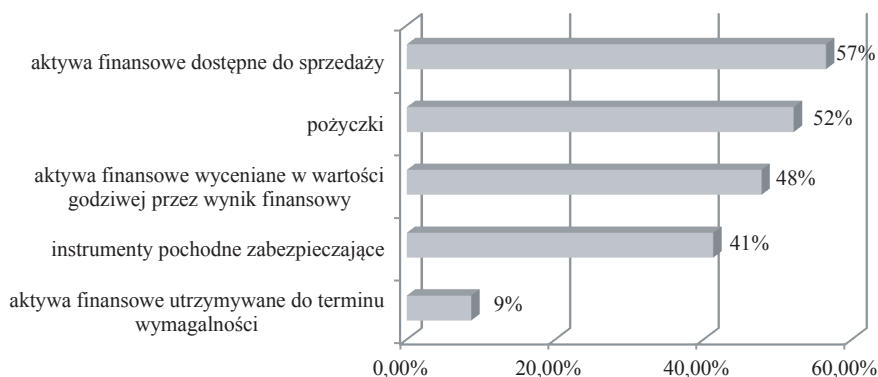
Źródło: opracowanie własne.

W badanej grupie największy udział miały podmioty z branży chemicznej i paliwowej. W pozycji *inne* znalazły się grupy kapitałowe reprezentujące następujące branże: farmaceutyczną, gastronomiczną, hotelarską, medialną, spożywczą, transportową oraz inne usługi. Wśród podmiotów wchodzących w skład indeksu WIG20 dominowały podmioty z branży energetycznej, paliwowej i handlu detalicznego, natomiast w indeksie mWIG40 branże: chemiczna, informatyczna oraz deweloperzy. Wszystkie podmioty jako grupy kapitałowe notowane na GPW, zgodnie z ustawą o rachunkowości, sporządzały sprawozdania finansowe według standardów międzynarodowych MSR/MSSF, przy czym w analizie uwzględniono sprawozdania skonsolidowane za rok obrotowy 2015 lub kończący się w roku 2015. Ze względu na objętość opracowania szczegółowej analizie poddano tylko aktywa finansowe w rozumieniu MSR 39, bez należności oraz środków pieniężnych.

4. Wyniki przeprowadzonego badania

Badanie rozpoczęto od sprawdzenia, czy objęte nim podmioty mają, a tym samym prezentują w sprawozdaniach finansowych aktywa finansowe inne niż należności i środki pieniężne. Przeprowadzona analiza wykazała, że te składniki majątku posiadało i prezentowało 95,6% badanych podmiotów. Posiadały je wszystkie badane grupy kapitałowe wchodzące w skład indeksu WIG20 oraz 93,8% tych z indeksu mWIG40. Grupy, które nie wykazywały aktywów finansowych, prowadziły działalność deweloperską i wydobywczą.

Bardziej szczegółowa analiza sprawozdań finansowych (zwłaszcza informacji dodatkowej) umożliwiła ustalenie, jakie aktywa finansowe posiadają badane podmioty, przy czym dokonano tego zgodnie z klasyfikacją wynikającą z MSR 39. Uzyskane wyniki przedstawia rys. 1.

Rys. 1. Aktywa finansowe posiadane przez badane podmioty

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

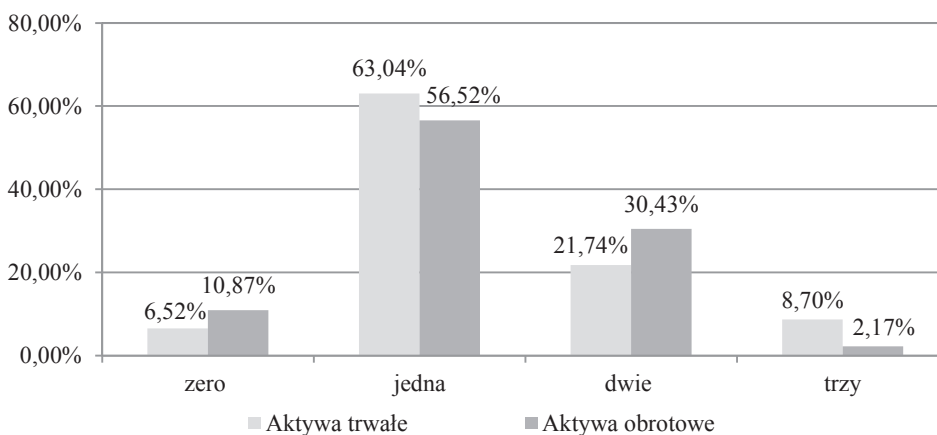
W badanych podmiotach najczęściej posiadanym składnikiem aktywów finansowych były aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz pożyczki. Do aktywów dostępnych do sprzedaży klasyfikowano głównie: udziały, akcje podmiotów zarówno notowanych, jak i nienotowanych na giełdach papierów wartościowych, dłużne instrumenty finansowe, a także jednostki funduszy inwestycyjnych. Najrzadziej badane grupy kapitałowe wykazywały aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności. W ich skład wchodziły: obligacje, weksle oraz kaucje pod gwarancje bankowe. Należy wskazać, że nie wszystkie podmioty wskazały szczegółowo, jakie rodzaje posiadanych aktywów finansowych zaliczają do poszczególnych grup zgodnych z klasyfikacją MSR 39.

Bardziej szczegółowa analiza posiadanych aktywów finansowych ze względu na wielkość grupy kapitałowej (mierzoną przynależnością do indeksów WIG20 i mWIG40) pozwoliła zaobserwować pewne różnice. Odsetek podmiotów posiadających aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wyniósł aż 78,5% dla grup kapitałowych wchodzących w skład indeksu WIG20 i tylko 34,4% dla tych z indeksu mWIG40. Podobnie w przypadku instrumentów pochodnych zabezpieczających odsetek ten wyniósł 64,3% dla podmiotów z indeksu WIG20 i 31,3% dla tych z mWIG40. Takich różnic nie zaobserwowano w przypadku pozostałych aktywów finansowych (pożyczki, aktywa przeznaczone do sprzedaży, aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy). Udział tych pozycji, w obu wyodrębnionych grupach podmiotów (WIG20 i mWIG40) był zbliżony.

Należy w tym miejscu wskazać, że spośród wszystkich badanych podmiotów 13% (tj. 9,1% tych posiadających aktywa finansowe) nie uwzględniło w żadnej części sprawozdania finansowego (sprawozdanie z sytuacji finansowej, noty objaśniające do sprawozdania finansowego) klasyfikacji instrumentów finansowych zgodnie z MSR 39. Było to 14,3% podmiotów wchodzących w skład indeksu WIG20 oraz 12,5% podmiotów wchodzących w skład indeksu mWIG40.

W dalszej części badania analizie poddano sposób prezentacji aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Należy od razu zaznaczyć, że prezentacja tych składników majątku była niezwykle zróżnicowana. Stosowano różne nazewnictwo grup, różna była szczegółowość prezentowanych danych, a także sposób zastosowania klasyfikacji aktywów finansowych wynikającej z MSR 39.

Analizę rozpoczęto od określenia szczegółowości prezentowanych informacji przez ustalenie liczby wyodrębnianych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej grup aktywów finansowych (bez należności i środków pieniężnych) oddzielnie w aktywach trwałych i aktywach obrotowych. Uzyskane wyniki prezentuje rys. 2.

Rys. 2. Aktywa finansowe posiadane przez badane podmioty

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Najczęściej aktywa finansowe były prezentowane zbiorczo w ramach jednej pozycji, wyodrębnianej oddzielnie w aktywach trwałych i w aktywach obrotowych. Na bardziej szczegółową prezentację, wyodrębniając dwie grupy w ramach aktywów trwałych, zdecydowało się prawie 22% badanych podmiotów, a w ramach aktywów obrotowych prawie 31%. Trzy grupy dotyczące długoterminowych aktywów finansowych odnaleziono natomiast w 9,7% sprawozdań finansowych. Ponadto odnotowano również przypadki, w których aktywa finansowe nie były prezentowane w aktywach trwałych lub w aktywach obrotowych.

Biorąc pod uwagę oddzielnie sprawozdania finansowe grup kapitałowych z indeksu WIG20 i mWIG40, należy wskazać, że podmioty duże z indeksu WIG20 częściej wyodrębniały w aktywach obrotowych dwie grupy (35,7%) niż podmioty z indeksu mWIG40 (28,1%). Identyczną zależność zaobserwowano również dla aktywów trwałych. Grupy kapitałowe z indeksu WIG20, które decydowały się na bardziej szczegółową prezentację, wyodrębniając co najmniej dwie grupy aktywów finansowych, stanowiły 35,7%; w przypadku podmiotów z indeksu mWIG40 odsetek ten wyniósł 28,1%.

Należy również wskazać, że krótkoterminowych aktywów finansowych nie posiadało 12,5% grup z indeksu mWIG40 i tylko 7,5% z indeksu WIG20. Podobnie, długoterminowych aktywów finansowych nie posiadało 9,4% grup z indeksu mWIG40, natomiast posiadały je wszystkie podmioty z indeksu WIG20.

Ze względu na różną szczegółowość prezentowanych danych dotyczących aktywów finansowych przeanalizowano również sposób ich wyodrębniania, biorąc pod uwagę nazwy stosowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Nazewnictwo wyodrębnianych pozycji aktywów finansowych w aktywach zarówno trwałych, jak i obrotowych, było dość mocno zróżnicowane. Rzadkością okazało się znalezienie dwóch grup kapitałowych prezentujących aktywa finansowe dokładnie w ten sam sposób. W podmiotach, które zdecydowały się na prezentację aktywów finansowych w ramach jednej pozycji, najczęściej określano ją mianem: *Pozostałe aktywa finansowe*, *Pozostałe długoterminowe (krótkoterminowe) aktywa finansowe*, *Inne aktywa finansowe długoterminowe (krótkoterminowe)*. Zdarzało się również, że aktywa finansowe prezentowane były wspólnie z innymi, nieujętych wcześniej aktywami, w grupie np. *Pozostałe (inne) aktywa długoterminowe (krótkoterminowe)*. W kilku przypadkach pojawiła się natomiast jedna konkretna grupa aktywów finansowych zgodna z klasyfikacją MSR – a więc prezentowano np. *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży* lub *Udzielone pożyczki*.

W podmiotach, które zdecydowały się prezentować aktywa finansowe w kilku pozycjach, najczęściej były one zgodne z klasyfikacją zawartą w MSR 39. Wyodrębniano więc np. *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży* i *Pozostałe aktywa finansowe* lub *Pożyczki* i *Inne aktywa finansowe*. Grupa Neuca natomiast, jako jedyny z badanych podmiotów, zaprezentowała w bilansie szczegółowo posiadane grupy aktywów finansowych zgodnie z klasyfikacją MSR, tj. wyodrębniając: *Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy*, *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży* i *Udzielone pożyczki*.

Często stosowanym podejściem było również wyodrębnianie oddzielnie instrumentów pochodnych i pozostałych aktywów finansowych (np. jako *Inwestycje krótkoterminowe*, *Krótkoterminowe aktywa finansowe*, *Pozostałe instrumenty finansowe*, *Pozostałe aktywa długo* lub *krótkoterminowe*).

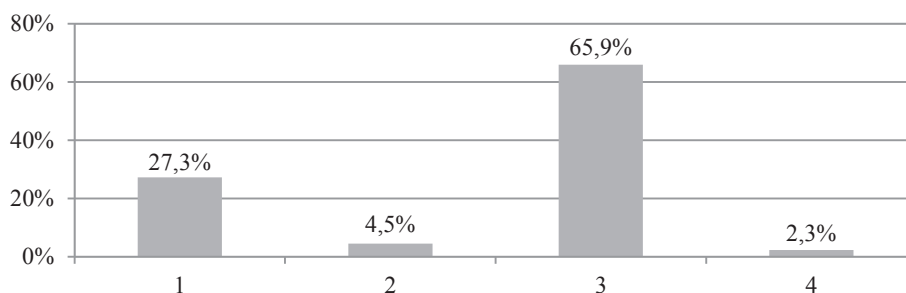
Należy również dodać, że czasami sposób wyodrębniania prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej grup aktywów finansowych budził zdziwienie. Jeden z badanych podmiotów wyodrębnił w aktywach trwałych pozycję *Aktywa*

finansowe i prócz tego również *Pożyczki długoterminowe* i *Należności długoterminowe*. Takie podejście wskazywałoby, że pożyczki i należności nie stanowią aktywów finansowych. Inna z grup kapitałowych w ramach aktywów obrotowych wyodrębniła natomiast 3 następujące pozycje: *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży*, *Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej* oraz *Udziały i akcje*. Pojawia się zatem pytanie, dlaczego *Udziały i akcje*, w zależności od charakteru tej inwestycji, nie zostały zaliczone do jednej z dwóch wcześniejszych grup, tylko zaprezentowano je odrębnie, i to w sposób niezgodny z zastosowaną do wcześniejszych pozycji klasyfikacją MSR 39. Jak kolejny przykład można podać również podmiot, który w aktywach obrotowych wyodrębnił *Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy* i *Krótkoterminowe aktywa finansowe*, co sugeruje, że te pierwsze są czymś innym niż krótkoterminowe aktywa finansowe.

Omawiając sposoby prezentacji aktywów finansowych w sprawozdaniach z sytuacji finansowej badanych podmiotów, należy również wskazać, że na wykorzystanie klasyfikacji wynikającej z MSR 39 zdecydowało się zaledwie 13% badanych (14,3% grup wchodzących w skład indeksu WIG20 oraz 12,5% tych z indeksu mWIG40). W przypadku kolejnych 13% badanych sprawozdań finansowych (dotyczy to tylko tych podmiotów, które wyodrębniły więcej niż jedną grupę aktywów finansowych), zastosowano *podejście mieszane*, tj. prezentacja uwzględniała pewne elementy klasyfikacji według MSR 39. Wyodrębniono więc np. *Aktywa dostępne do sprzedaży* oraz *Pozostałe aktywa finansowe* lub *Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy* oraz *Krótkoterminowe aktywa finansowe*. Pozostałe podmioty nie zdecydowały się zaprezentować aktywów finansowych zgodnie z klasyfikacją MSR 39, choć większość z nich uwzględniła taki podział w notach objaśniających do sprawozdania finansowego.

Niezwykłe bogaty sposób prezentacji informacji dotyczących aktywów finansowych w sprawozdaniach z sytuacji finansowej zachęcił do dalszej analizy pod kątem sposobu ujawniania informacji o tych składnikach w notach objaśniających do sprawozdania finansowego. Już pierwszy, bardzo ogólny przegląd not pozwolił na wyciągnięcie wniosku o bardzo dużej różnorodności w sposobie pokazywania informacji. Szczegółowe badanie rozpoczęto więc od określenia liczby i rodzaju not, jakie są ujawniane przez badane grupy. Przegląd sprawozdań finansowych pozwolił wyodrębnić trzy następujące możliwości, tj. grupy ujawniają informacje o instrumentach finansowych tylko w notach objaśniających do poszczególnych pozycji, zawartych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (1); ujawniają informacje tylko w odrębnej (zbiorczej) notce dotyczącej instrumentów (aktywów) finansowych (2); stosują jednocześnie oba wcześniejsze sposoby ujawnień (3). Wyniki pokazujące zastosowanie powyższych metod przedstawiono na rys. 3.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że prawie 2/3 badanych grup kapitałowych zarówno ujawniało szczegółowe informacje dotyczące aktywów finansowych w notach do poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, jak i prezentowało dodatkowo odrębną notę, dotyczącą samych instrumentów (aktywów) finan-

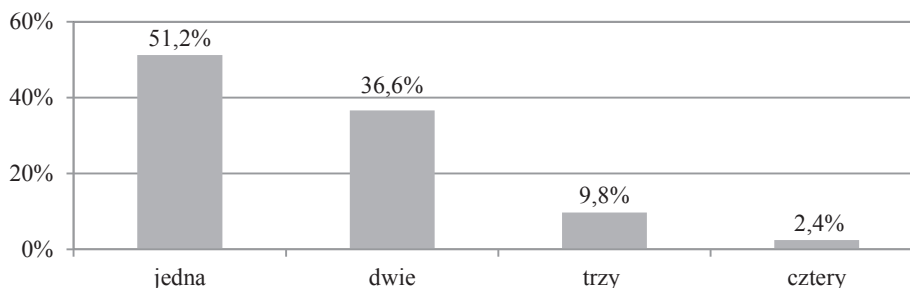
1 – tylko noty objaśniające do sprawozdania z sytuacji finansowej, 2 – tylko jedna nota o instrumentach finansowych, 3 – oba rodzaje not, 4 – brak noty dotyczącej aktywów finansowych.

Rys. 3. Noty dotyczące posiadanych aktywów finansowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

sowych. Należy wskazać, że takie podejście powodowało dużą trudność w ocenie informacji dotyczącej tych składników ze względu na dużą różnorodność prezentowanych danych, w różnych przekrojach i do tego nie zawsze ze sobą spójnych.

W kolejnym etapie przeprowadzonego badania analizie poddano tylko noty będące rozwinięciem pozycji zawartych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (bez odrębnej noty poświęconej tylko instrumentom finansowym). W pierwszej kolejności określono ich liczbę; uzyskane wyniki prezentuje rys. 4.

Rys. 4. Liczba not objaśniających do pozycji aktywów finansowych zawartych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

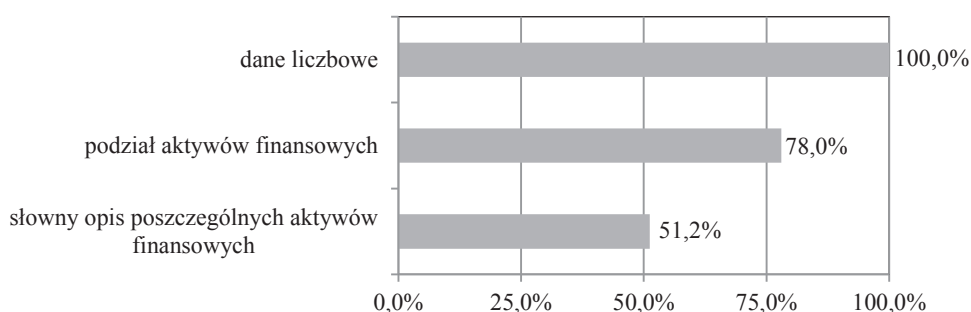
Ponad połowa badanych grup kapitałowych ujawniała informacje dotyczące aktywów finansowych w jednej nodzie – przy czym w większości przypadków prezentowała szczegółowe informacje z podziałem na długo- i krótkoterminowe czy też poszczególne rodzaje instrumentów finansowych. Najczęściej podział ten był zgodny z podziałem ujętym w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, choć zdarzały

się wyjątki, w których sposób podziału opisywanych aktywów finansowych wydawał się niejasny. Jedna z grup kapitałowych wykazała trzy odrębne noty, przy czym przy pierwszej z nich nazwanej *Aktywa Finansowe* – zapisano *nie dotyczy*, a następnie zaprezentowano noty: *Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży* oraz *aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy*. Pojawia się więc pytanie, co należy rozumieć pod nazwą noty *Aktywa finansowe* – skoro nie obejmuje ona *Aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży* oraz *Aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy*.

Analizując noty objaśniające do sprawozdania finansowego, zwrócono również uwagę na prezentację informacji zgodnie z klasyfikacją MSR 39. Spośród wszystkich badanych grup kapitałowych ujawniających informacje o aktywach finansowych takie podejście odnaleziono tylko w przypadku 43,9%. Pozostała część podmiotów dokonała ujawnienia informacji, dzieląc je według typu posiadanych aktywów finansowych, wyodrębniając np. akcje, udziały, dłużne aktywa finansowe, jednostki funduszy inwestycyjnych czy instrumenty pochodne, a szczegółowy podział zgodny z klasyfikacją MSR 39 znalazł się dopiero w odrębnej notce dotyczącej instrumentów finansowych. Należy w tym miejscu wskazać, że częściej informacje o aktywach finansowych z uwzględnieniem klasyfikacji MSR 39 ujawniały grupy kapitałowe wchodzące w skład indeksu WIG20 (58,3%) niż te wchodzące w skład indeksu mWIG-40 (37,9%).

Ostatnim etapem oceny ujawnień w notach było określenie jakości i szczegółowości informacji w nich zawartych. Zwrócono uwagę, czy noty obejmują tylko ogólne dane liczbowe, czy też dane zostały szczegółowo pogrupowane według jakiegoś przyjętego kryterium oraz czy w notce znalazł się szczegółowy opis posiadanych aktywów finansowych. Uzyskane wyniki prezentuje rys. 5.

Rys. 5. Informacje ujawniane w notach dotyczących aktywów finansowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z wykresu przedstawionego na rys. 5 wynika, że wszystkie badane jednostki ujawniły w notach dane liczbowe dotyczące posiadanych aktywów finansowych.

Ponad trzy czwarte z nich dokonało również prezentacji danych liczbowych z podziałem na typy posiadanych instrumentów finansowych (niekoniecznie wynikających z klasyfikacji MSR 39), a tylko połowa dokonała słownego opisu, ujawniając bardziej szczegółowe informacje dotyczące typu instrumentów czy metod ich wyceny oraz okresu posiadania. Warto dodać, że w przypadku jednej z grup kapitałowych syntetyczne informacje, dotyczące posiadanych aktywów, zawarto w przypisach do danych liczbowych.

Analizując bardziej szczegółowo dane przedstawione na rys. 5, należy wskazać, że szczegółowej klasyfikacji częściej dokonywały podmioty z indeksu mWIG40 (82,7%) niż WIG20 (66,6%). Natomiast udział podmiotów dokonujących szczegółowego opisu w notach nie różnił się między grupami kapitałowymi z indeksu zarówno WIG20, jak i m WIG40.

Na zakończenie przeprowadzonego badania zweryfikowano również, czy i w jaki sposób zasady prezentacji i ujawnień informacji dotyczących aktywów finansowych zostały opisane w polityce rachunkowości, będącej częścią składową sprawozdania finansowego. Na wstępie należy zaznaczyć, że spośród wszystkich badanych grup kapitałowych 6,5% nie zawarło w publikowanym sprawozdaniu opisu zasad prezentacji aktywów i pasywów. Wszystkie te grupy wchodziły w skład indeksu WIG20. Pozostałe podmioty, które zamieściły politykę rachunkowości, opisały w niej zasady prezentacji i ujawniania informacji dotyczącej aktywów finansowych. W 90% sprawozdań opis ten był bardzo szczegółowy, często kilkustronicowy i zawsze zawierał zasady prezentacji i ujawniania informacji zgodnie z klasyfikacją MSR 39. Tym samym dziwić może więc fakt, że mimo szczegółowo opisanych zasad prezentacji i ujawnień aktywów finansowych, nie były one następnie w praktyce wykorzystane w dalszych częściach sprawozdania finansowego.

5. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy sprawozdań finansowych wybranych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie dotyczącej prezentacji i ujawniania informacji o aktywach finansowych (bez należności i środków pieniężnych) można wyciągnąć następujące wnioski.

- badane podmioty posiadają i prezentują aktywa finansowe w sprawozdaniach finansowych – najczęściej są to aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz udzielone pożyczki;
- sposób prezentacji informacji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jest mocno zróżnicowany – różna jest liczba wyodrębnianych grup w ramach aktywów trwałych i obrotowych, różna idea ich wyodrębniania, jak również różne jest ich nazewnictwo;
- zaledwie jedna czwarta badanych grup kapitałowych prezentowała informacje dotyczące aktywów finansowych w całości lub części zgodnie z klasyfikacją MSR 39;

- szczegółowe informacje dotyczące aktywów finansowych, są ujawniane zarówno w notach objaśniających do poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, jak i w odrębnej notce poświęconej w całości instrumentom finansowym;
- zaledwie połowa not objaśniających do pozycji aktywów finansowych zawartych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej uwzględniła klasyfikację wynikającą z MSR 39.

Literatura

- Czajor P., 2010, *Rachunkowość instrumentów finansowych, MSSF polskie prawo bilansowe regulacje podatkowe*, ODDK, Gdańsk.
- Emerling I, 2015, *Wycena aktywów finansowych i jej wpływ na obraz jednostki w sprawozdaniu finansowym*, *Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 224, s. 20-27.
- Frendzel M., 2010, *Rachunkowość instrumentów finansowych w świetle regulacji krajowych i międzynarodowych*, SKwP, Centralny Ośrodek Doskonalenia Zawodowego, Warszawa.
- Kołosowska B., Voss G., 2012, *Ujmowanie i wycena instrumentów finansowych a odpowiedzialność społeczna*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin–Polonia, Sectio H*, vol. XLVI, 1, s. 327-336.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2014, SKwP, Warszawa.
- MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych, Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady.
- MSR 32 Instrumenty finansowe: prezentacja, Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady
- MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena, Rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady.
- Skonsolidowane sprawozdania finansowe grup kapitałowych wchodzących w skład indeksu WIG20 i mWIG40.
- Turyna J., 2003, *Standardy rachunkowości MSR-US GAAP – polskie ustawodawstwo*, Difin, Warszawa.